

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. birželio 15 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Alės Bukavinienės, Artūro Driuko ir Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal trečiojo asmens „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialo kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. spalio 4 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo V. M. ieškinį atsakovams uždarajai akcinei bendrovei „Kredito garantas“, uždarajai akcinei bendrovei „Puertas“, antstoliui A. N., Vilniaus miesto 26-ojo notarų biuro notarei R. D. dėl sutarties sąlygų dėl palūkanų ir delspinigių panaikinimo, vykdomojo įrašo ir varžytynių akto pripažinimo negaliojančiais, tretieji asmenys, nepareišiantys savarankiškų reikalavimų, „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialas, „Lloyd's insurance company, S.A.“, uždaroji akcinė draudimo brokerių bendrovė „Colemont draudimo brokeris“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų paskirstymą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė teismo:
  - 2.1. kvalifikuoti ieškovo ir atsakovės UAB „Kredito garantas“ 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutartį kaip vartojimo;
  - 2.2. pripažinti negaliojančiomis nuo sutarties sudarymo momento 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutarties 9, 10 punktų nuostatas, įtvirtinančias netesybas, ieškovo sumokėtų įmokų sumą, kurią atsakovė įskaitė į delspinigius, įskaityti į ieškovo skolą atsakovei ir nutraukti ieškovo nesumokėtų delspinigių (34 103,30 Eur ir 1 proc. per dieną nuo negrąžintos skolos sumos iki visiškai skolos padengimo) išieškojimą;
  - 2.3. pripažinti negaliojančiomis nuo sutarties sudarymo momento 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutarties 1.6, 2, 5.1 papunkčių nuostatas, kuriomis įtvirtintos 15,54 proc. palūkanos ir visą paskolos sutarties laikotarpį palūkanos skaičiuotos nuo paskolos sumos neto, o ieškovo sumokėtų įmokų sumą, kurią atsakovė įskaitė į palūkanas, įskaityti į ieškovo skolą atsakovei bei nutraukti apskaičiuotą ir ieškovo nesumokėtų palūkanų (20 381,50 Eur ir 15,54 proc. metinių palūkanų, skaičiuojamų nuo negrąžintos skolos sumos iki visiškai skolos padengimo) išieškojimą;
  - 2.4. pripažinti negaliojančia ir panaikinti notarės R. D. 2017 m. vasario 23 d. išduoto vykdomojo įrašo dalį, kuria ieškovo skolos suma atsakovei UAB „Kredito garantas“ viršija 94 900 Eur sumą;
  - 2.5. pripažinti negaliojančiu ir panaikinti 2020 m. vasario 28 d. turto pardavimo iš varžytynių aktą, taikyti restituciją ir grąžinti ieškovui nuosavybės teisę į 1/2 dalį gyvenamojo namo ir 1/2 žemės sklypo, esančių (duomenys neskelbtini);
  - 2.6. priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovas nurodė, kad jis su atsakove UAB „Kredito garantas“ 2016 m. sausio 29 d. sudarė paskolos sutartį, pagal kurią atsakovė paskolino ieškovui asmeninėms reikmėms 100 000 Eur (paskolos suma neto) 10 metų laikotarpiui. Paskolos suma bruto – 258 426,80 Eur (100 000 Eur paskolos suma, 155 426,80 Eur palūkanos, 3000 Eur sutarties sudarymo mokestis). Ieškovas įsipareigojo mokėti atsakovei 15,54 proc. metinių palūkanų. Paskolos sutarties 5.1 papunktyje nustatytas paskolos išlaidų koeficientas, sudarantis 15,85 proc. per metus, skaičiuojamų nuo sumos neto. Šalys susitarė, kad ieškovas, praleidęs paskolos grąžinimo, palūkanų mokėjimo ir kitų mokėjimų terminus, privalo mokėti 1 proc. delspinigius, skaičiuojamus nuo laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą dieną, 2 proc. negrąžintos paskolos netesybas ir 10 proc. paskolos sumos neto netesybas. Paskola užtikrinta nekilnojamojo turto (1/2 dalies gyvenamojo namo ir 1/2 žemės sklypo (duomenys neskelbtini)) hipoteka.
4. Ieškovas sumokėjo dalį paskolos įmokų (5100 Eur), bet šią sumą atsakovė įskaitė į palūkanas ir delspinigius. Atsakovė 2016 m. gruodžio 21 d. vienašališkai nutraukė paskolos sutartį. Notarė 2017 m. vasario 23 d. išdavė vykdomąjį įrašą, kuriame nurodė, jog negrąžinta paskola yra 100 000 Eur, taip pat 15,54 proc. metinės palūkanos, skaičiuojamos nuo 100 000 Eur paskolos sumos nuo paskolos sutarties nutraukimo iki visiškai skolos išieškojimo dienos, 1 proc. per dieną dydžio delspinigiai, skaičiuojami nuo negrąžintos paskolos dydžio ir nesumokėtų palūkanų nuo paskolos sutarties nutraukimo iki visiškai skolos išieškojimo dienos. Antstolis nukreipė priverstinį skolos išieškojimą į įkeistą turtą ir šį turtą pardavė iš varžytynių už 106 001 Eur. Antstolio 2021 m. vasario 10 d. pažymoje nurodyta, kad ieškovas liko atsakovei skolingas 100 047,22 Eur, taip pat 4035,88 Eur vykdomo išlaidų.

5. Ieškovas teigė, kad sutartyje nustatyti delspinigiai, netesybos, palūkanos neproporcingai dideli, prieštarauja sąžiningumo ir protingumo principams, viešajai tvarkai ir gerai moralei; vykdomajame įrašė neteisėtai nurodytas skolos, palūkanų, delspinigių dydis, todėl pažeistos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 4.194 straipsnio 4, 6 dalys, neteisėtai nurodyta, kad pelno palūkanos skaičiuojamos iki paskolos visiško grąžinimo. Panaikinus neteisėtai paskolos sutarties sąlygas, ieškovo skola atsakovei sumažėtų apie 2,5 karto. Ieškovo sumokėta 5100 Eur suma būtų įskaityta į skolą, todėl sumažėtų jos likutis. Ieškovo skolos suma atsakovei neviršytų 94 900 Eur, todėl naikintina vykdomojo įrašo dalis, kurioje viršyta nurodyta suma. Ieškovas nurodė ir tai, kad jo įkeisto turto pardavimas varžytynėse yra neteisėtas, varžytynės pažeidė ieškovo, jo šeimos narių, teisėtai gyvenančių neteisėtai parduotame name, interesus.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Klaipėdos apygardos teismas 2021 m. gruodžio 6 d. sprendimu tenkino ieškinio dalį:
- 6.1. modifikavo ieškovo ir atsakovės UAB „Kredito garantas“ 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutarties sąlygas pakeitė paskolos sutarties 2.2 papunktį ir nustatė, kad mokėtinos palūkanos pradedamos skaičiuoti nuo pirmos paskolos išmokėjimo dienos, jos skaičiuojamos iki tol, kol bus grąžinta visa paskolos suma, bet ne ilgiau nei iki šalių sudarytos sutarties termino pabaigos 2026 m. sausio 15 d. Mokėtinos palūkanos priklauso nuo paskolos likučio ir skaičiuojamos nuo negrąžintos paskolos dalies. Po paskolos sutarties pabaigos (nutraukimo) palūkanos skaičiuojamos nuo turėtos mokėti kredito dalies, kuri nustatyta prie paskolos sutarties šalių suderintame kredito įmokų mokėjimo grafike, likučio (grafa „Paskolos likutis“); panaikino sąlygą, kad palūkanos skaičiuojamos nuo paskolos neto sumos; panaikino paskolos sutarties 2.4 papunktį nurodytą bendrą privalomą paskolos gavėjui mokėti palūkanų sumą (155 426,80 Eur); panaikino paskolos sutarties 1.6 papunktį nurodytą sutarties bruto sumą (258 426,80 Eur); pakeitė paskolos sutarties 9.1 papunktį ir nustatė, kad paskolos davėjas turi teisę reikalausti, jog paskolos gavėjas sumokėtų 0,02 proc. dydžio delspinigių nuo laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą dieną. Delspinigiai pradedami skaičiuoti kitą dieną po sutartyje nustatytos įmokos termino ir baigiami skaičiuoti, kai pasibaigia (nutraukiama) paskolos sutartis;
- 6.2. pakeitė Vilniaus miesto 26-ojo notarų biuro notarės R. D. 2017 m. vasario 23 d. išduotame vykdomajame įrašė dėl priverstinio hipoteka užtikrinto skolinio įsipareigojimo išieškojimo iš skolininko ir įkeisto daikto savininko V. M. įkeitimo kreditoriui UAB „Kredito garantas“ įsiskolinimo dydį sudarancias sumas ir nurodė, kad jas sudaro: 100 000 Eur negrąžinta paskola, 15,54 proc. metinės palūkanos, skaičiuojamos nuo negrąžintos 100 000 Eur paskolos dalies likučio pagal 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutarties priede suderintą kredito grąžinimo grafiką, palūkanas skaičiuojant nuo paskolos sutarties nutraukimo (2016 m. gruodžio 21 d.) iki visiško skolos išieškojimo dienos, bet ne ilgiau nei iki šalių sudarytos paskolos sutarties termino pabaigos 2026 m. sausio 15 d. (sutarties nutraukimo dieną, t. y. 2016 m. gruodžio 21 d.), išieškomas palūkanų dydis, pagal skaičiavimus, sudarė 13 986 Eur sumą), ir 500,26 Eur delspinigiai (0,02 proc. dydžio delspinigiai nuo negrąžinto paskolos dydžio ir nesumokėtų palūkanų apskaičiuoti iki sutarties nutraukimo dienos, t. y. 2016 m. gruodžio 21 d.);
- 6.3. atmetė kitą ieškinio dalį;
- 6.4. priteisė iš ieškovo 1666,50 Eur, iš atsakovės UAB „Kredito garantas“ – 975 Eur, iš atsakovės notarės R. D. – 37,50 Eur žyminio mokesčio valstybės naudai;
- 6.5. priteisė iš ieškovo atsakovei notarei R. D. 332,75 Eur, trečiajam asmeniui „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialui – 1850,03 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
7. Teismas įvertino ieškovo ir nekilnojamojo turto agentūros UAB „Regnalda“ sudarytą nekilnojamojo ir kilnojamojo turto įkeitimo, tarpininkavimo sutartį, ieškovo ir atsakovės UAB „Kredito garantas“ susirašinėjamą elektroniniais laiškais iki paskolos sutarties sudarymo, šalių paaiškinimus, lėšų panaudojimo paskirtį, taip pat ieškovo bankroto byloje teismo konstatuotas aplinkybes apie paskolintų lėšų panaudojimą ir konstatavo, kad ieškovas beveik visą paskolos sumą (90 000 Eur) panaudojo ne savo asmeniniams, o verslo santykiams (UAB „Koperis“ veiklai plėtoti). Teismas šalių sudarytą sutartį kvalifikavo kaip paskolos sutartį, tačiau jai netaikė vartotojo teisių apsaugos taisyklių.
8. Teismas nustatė, kad atsakovė UAB „Kredito garantas“ tuo metu, kai ieškoviui suteikė paskolą, nebuvo įtraukta į viešą vartojimo kredito davėjų sąrašą, t. y. neturėjo teisės verstis vartojimo kreditų teikimo veikla. Teismas konstatavo, kad atsakovė, suteikdama paskolą ieškovui, įvertino finansų įstaigos veiklos riziką, paskolos suteikimas nekėlė grėsmės nei atsakovės veiklai, nei finansų rinkos sistemai.
9. Teismas nenustatė, kad šalių susitarimas dėl 15,54 proc. metinių palūkanų šiuo atveju prieštarautų įstatymams (CK 6.37 straipsnio 3 dalis). Teismas atsisivėlgė į tai, kad ieškovas pats pripažino atsakovei, jog sutartimi nustatytos palūkanos yra tinkamo dydžio, derino sutarties sąlygas su atsakove, pasirašė sutartį, kartu ir sąlygą dėl 15,54 proc. palūkanų. Ieškovas ėmė paskolą verslui, tai nebuvo pirma jo sudaryta paskolos sutartis, todėl jis suprato ir galėjo numatyti tokio susitarimo padarinius. Dėl to teismas nepripažino esant pagrindą mažinti šalių laisva valia susitartą palūkanų dydį.
10. Teismas nustatė, kad šalys iš anksto susitarė, kokią pinigų sumą už naudojimąsi kreditorės paskolintais pinigais (aptarė kiekvieną įmokos dydį už atitinkamą laikotarpį) ieškovas privalo sumokėti (aptarė mokėjimo (pelno) palūkanas), todėl atsakovė pagrįstai galėjo tikėtis gauti mokėjimo grafike suderėtas ir nustatytas kredito įmokas ir suderinto dydžio palūkanas – gauti pelno už ieškovo naudojimąsi atsakovės paskolintais pinigais. Teismas nusprendė, kad atsakovė pagrįstai galėjo tikėtis gauti sutartas kredito įmokas ir nuo negrąžintos kredito dalies skaičiuojamas pelno palūkanas, todėl jos iki sutarties nutraukimo pagrįstai skaičiuojamos nuo negrąžinto kredito dalies (100 000 Eur, nes iki paskolos sutarties nutraukimo ieškovas nesumokėjo įmokų).
11. Teismas konstatavo, kad atsakovės pagrįstų nuostolių dydį sudaro negautos pajamos iš pelno palūkanų (nuostoliai) iki sutarties nutraukimo ir nuostoliai, skaičiuojami kompensacinių palūkanų forma už laikotarpį nuo paskolos sutarties nutraukimo dienos iki visiško kredito grąžinimo dienos, bet ne ilgiau nei iki šalių sudarytos sutarties termino pabaigos (2026 m. sausio 15 d.). Teismas pakeitė šalių sutarties 2.2 papunktį, nurodydamas, kad mokėtinos palūkanos priklauso nuo paskolos likučio ir yra skaičiuojamos nuo negrąžintos kredito dalies. Teismas nusprendė ir tai, kad šalių 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutarties grafike palūkanos apskaičiuotos netinkamai: nors sutartyje nurodyta, kad 15,54 proc. metinės palūkanos skaičiuojamos nuo paskolos neto sumos, šalių suderintame grafike jos skaičiuojamos nuo mažėjančios kredito dalies, bet palūkanų dydis neatitinka šalių susitarimo. Dėl perskaiciuotinos palūkanų dalies netaikytinos grafike nustatytos įmokos.
12. Teismas padarė išvadą, kad paskolos sutarties 9.1 papunktį, kuriuo ieškovas, praleidęs paskolos grąžinimo, palūkanų mokėjimo ir kitų mokėjimų terminus, įsipareigojo mokėti 1 proc. delspinigių, skaičiuojamų nuo laiku nesumokėtos sumos, už kiekvieną uždelstą dieną, nustatytos per didelės netesybos. Teismas, vadovaudamasis teismų praktika dėl delspinigių dydžio fiziniams asmenims, teisingumo ir protingumo kriterijais, įvertino šalių susitartą palūkanų dydį ir nusprendė, jog 0,02 proc. delspinigiai už uždelstą atsiskaityti dieną atlygins galimus kreditorės nuostolius.
13. Teismas pripažino, kad byloje nėra duomenų apie tai, jog ieškovas pažeidė sutartinius įsipareigojimus, nesusijusius su mokesčių mokėjimu. Atsakovė nutraukė paskolos sutartį pagal 12.1.1 papunktį. Sutarties 10 punkte nurodytais pagrindais ieškovui civilinė atsakomybė netaikyta, vykdomasis įrašas išduotas dėl paskolos, palūkanų ir 1 proc. delspinigių nuo nesumokėtų sumų pagal sutarties 9 punktą. Kai yra nutraukta, sutartis nebegalioja, nevykdoma, teisinis santykis pasibaigęs.
14. Teismas taip pat nustatė, kad atsakovė turi teisę į 15,54 proc. metines palūkanas nuo paskolos sutarties nutraukimo dienos iki kredito visiško

grąžinimo dienos, bet ne ilgiau nei iki šalių sudarytos sutarties termino pabaigos (2026 m. sausio 15 d.). Teismas atsižvelgė į tai, kad po paskolos sutarties nutraukimo šalių susitarus 15,54 proc. metinių palūkanų (nuostolių) dydis didesnis nei teismo sumažintų iki 0,02 proc. už dieną delspinigių (7,3 proc. metinių palūkanų) dydis, todėl nurodė, jog netesybės turi būti įskaitomos į nuostolius (kompensacines palūkanas) ir papildomai neišieškotinos. Delspinigiai baigiami skaičiuoti ne tada, kai baigiamos grąžinti visos sumos, bet nuo sutarties nutraukimo dienos – 2016 m. gruodžio 21 d.

15. Teismas nurodė, kad turi būti perskaičiuotos palūkanos už laikotarpį nuo kitos po sutarties nutraukimo dienos (2016 m. gruodžio 21 d.) iki kredito visiško grąžinimo dienos, bet ne ilgiau nei iki šalių sudarytos sutarties termino pabaigos – 2026 m. sausio 15 d., atsižvelgiant į ieškovo po vykdymo įrašo išdavimo sumokėtas sumas, palūkanas, skaičiuojant nuo negrąžinto kredito dalių, kurios nustatytos mokėti pagal grafiką, pirmoje jo grafijoje „Pagrindinė dalis“.
16. Teismas nenustatė, kad notarės veiksmai, išduodant vykdomąjį įrašą pagal įregistruotą hipotekos sandorį, prieštaravo teisės aktams. Paskolos sutartyje nustatytos palūkanos ir delspinigiai buvo teismo pakeisti, atitinkamai modifikuotas skolos dydis, nurodytas vykdomajame įraše. Ieškovas sumokėjo kelias įmokas (bendra suma – 5100 Eur) po to, kai buvo pradėtas priverstinis skolos išieškojimas (vykdomoji byla Nr. 0157/17/00632). Teismas nusprendė, kad vykdomajame įraše nurodyta 100 000 Eur negrąžinta paskola pagrįsta, nėra pagrindo keisti jos dydžio.
17. Teismas pakeitė vykdomąjį įrašą, nurodydamas, kad skolos dydį sudarė 15,54 proc. metinės palūkanos, skaičiuojamos nuo negrąžintos (100 000 Eur) paskolos sumos dalies pagal 2016 m. sausio 29 d. paskolos sutarties priede suderintą kredito grąžinimo grafiką, skaičiuojant nuo paskolos sutarties nutraukimo iki paskolos visiško grąžinimo dienos, bet ne ilgiau nei iki šalių sudarytos sutarties termino pabaigos – 2026 m. sausio 15 d.
18. Teismas atsižvelgė į tai, kad ieškovas paskolos ir palūkanų nemokėjo, jis nuo 2016 m. sausio 29 d. suteikto ir negrąžinto kredito 100 000 Eur sumos 2016 metų vasario 15 d. turėjo sumokėti 777 Eur palūkanų, kovo–gruodžio mėn. – po 1295 Eur palūkanų kas mėnesį, sutarties nutraukimo dieną, t. y. 2016 m. gruodžio 21 d., – 259 Eur, iš viso – 13 986 Eur palūkanų. Dėl to teismas patikslino vykdomojo įrašo dalį, nurodydamas, kad sutarties nutraukimo dieną išieškotina 13 986 Eur palūkanų ir 500,26 Eur delspinigių. Teismas pripažino ir tai, kad vykdomasis įrašas pagrįstai išduotas dėl didesnės, nei buvo gauta pardavus įkeistą turtą, sumos, todėl nekonstatavo pagrindo keisti ar naikinti ginčijamo turto pardavimo iš varžytynių aktą.
19. Skirstydamas bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, teismas nurodė, kad pakeitus vykdomojo įrašo dalį laikytina, jog šis neturtinis reikalavimas buvo tenkintas 50 procentų, todėl atsakovė notarė turi sumokėti 37,50 Eur žyminio mokesčio valstybei.
20. Atsakovė notarė ir trečiasis asmuo notarės civilinės atsakomybės draudikas „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialas pateikė duomenis apie patirtas bylinėjimosi išlaidas advokato teisei pagalbai. Įvertinęs šių proceso dalyvių poziciją byloje, kad vykdomasis įrašas yra teisėtai išduotas ir iš dalies tenkinus ieškinį dėl vykdomojo įrašo pakeitimo, teismas priteisė jiems proporcingai atmetų ieškinio reikalavimų dydžiui 50 procentų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą iš ieškovo. Teismas laikė, kad notarė bei jos draudikui atstovavusios advokatės atliktų veiksmų ir apmokėtų paslaugų dydžiai neviršija rekomenduojamų priteisti dydžių, yra pagrįsti, todėl notarė iš ieškovo priteisė pusę jos patirtų bylinėjimosi išlaidų (332,75 Eur) bei draudikui pusę jo patirtų bylinėjimosi išlaidų (1850,03 Eur) atlyginimo.
21. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo, atsakovės UAB „Kredito garantas“, notarės R. D., trečiojo asmens „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialo apeliacinius skundus, 2022 m. spalio 4 d. nutartimi iš esmės paliko nepakeistą Klaipėdos apygardos teismo 2021 m. gruodžio 6 d. sprendimą, patikslino rezoliucinę jo dalį dėl bylinėjimosi išlaidų ir valstybės naudai iš ieškovo priteisė 1666,50 Eur žyminio mokesčio, 975 Eur žyminio mokesčio iš atsakovės UAB „Kredito garantas“, iš ieškovo atsakovėi notarėi R. D. priteisė 665,50 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, taip pat trečiajam asmeniui „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialui – 1850,03 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo; iš ieškovo taip pat priteisė 1666,50 Eur žyminio mokesčio už apeliacinį skundą valstybės naudai bei 400 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo trečiajam asmeniui „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialui.
22. Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad ieškovas beveik visą paskolos sumą panaudojo ne asmeniniams poreikiams, o verslo santykiams. Kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai netaikė teisės aktų nuostatų, susijusių su vartojimo kreditais, teisingai konstatavo, kad Lietuvos Respublikos su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo nuostatos netaikytinos, nes įstatymas įsigaliojo po paskolos sutarties sudarymo.
23. Kolegija pripažino pagrįsta pirmosios instancijos teismo išvadą, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo mažinti šalių laisva valia susitartą palūkanų dydį. Pirmosios instancijos teismas, nusprenddamas, kad ieškovo mokėtinos palūkanos priklauso nuo paskolos likučio, t. y. jos skaičiuotinos nuo negrąžintos kredito dalies, pagrįstai modifikavo paskolos sutarties sąlygą (2.2 papunktį), panaikino 2.4 papunktį dėl bendrų palūkanų, kurias privalo sumokėti paskolos gavėjas, ir sutarties 1.6 papunktį, kuriame nurodyta sutarties bruto suma (258 426,80 Eur). Nepakeitus paskolos sutartyje nustatytos palūkanų skaičiavimo tvarkos, būtų nepagrįstai suteiktas prioritetas kredito įstaigai, kaip paskolos sutarties šaliai. Be to, tokia tvarka prieštarauja teismų praktikai. Pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, kad atsakovė neįrodė, jog jos patiriami nuostoliai dėl ieškovo mokėjimo terminų praleidimo viršija nurodytą sumą.
24. Pasisakydama dėl atsakovės notarės R. D. ir trečiojo asmens „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialo argumentų dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad ieškovas prašė panaikinti atitinkamas vykdomojo įrašo dalis kaip galimai neteisėtas kai kurių paskolos sutarties sąlygų teisinius padarinius, bet nenurodė savarankiškų vykdomojo įrašo ar atskirų jo dalių negaliojimo pagrindų. Notarė ir draudikas neprieštaravo tam, kad pakeitus paskolos sutarties sąlygas būtų pakeista ir vykdomojo įrašo dalis. Kolegija pažymėjo ir tai, kad notarė, sprenddama vykdomojo įrašo išdavimo klausimą, negalėjo kvestionuoti paskolos sutarties sąlygų, taigi vykdomasis įrašas išduotas pagal tuo metu galiojusias paskolos sąlygas bei paskolos davėjo pateiktus duomenis. Teismui pakeitus paskolos sutarties sąlygas, atitinkamai pakeistas notarės išduotas vykdomasis įrašas. Vykdomojo įrašo pakeitimas nesietinas su kokiu nors notarės neteisėtu veiksmu ar netinkamu pareigų atlikimu, jis yra paskolos sutarties pakeitimo teisinis padarinys. Nenustačiusi, kad notarė, išduodama vykdomąjį įrašą, pažeidė savo pareigas, kolegija pritarė notarės ir jos draudiko apeliaciniame skunde nurodytam argumentui, jog pirmosios instancijos teismas neteisingai paskirstė bylinėjimosi išlaidas. Vykdomojo įrašo pakeitimas yra išvestinis veiksmas, nevertintinas kaip savarankiškas reikalavimas ir nelemia bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proporcijų. Dėl to kolegija valstybei nepriteisė bylinėjimosi išlaidų (žyminio mokesčio dalies) atlyginimo iš notarės ir jos draudiko, taigi atitinkamai patikslino dėl to pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį.
25. Nustačiusi, kad notarė patyrė 665,50 Eur bylinėjimosi išlaidų už advokato teises paslaugas pirmosios instancijos teisme, šios išlaidos pagrįstos, neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (toliau – ir Rekomendacijos) nustatytų dydžių, kolegija iš ieškovo priteisė notarėi šių išlaidų atlyginimą.
26. Trečiasis asmuo „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialas pateikė duomenis, kad jis pirmosios instancijos teisme patyrė 3700,06 Eur bylinėjimosi išlaidų už atstovavinį trečiojo asmens ir notarės interesus. Kolegija nurodė, kad trečiasis asmuo yra privati draudimo bendrovė, turinti savų teisininkų; jis nepagrindė būtinybės būti atstovaujama profesionalaus teisininko advokato ir nesinaudoti savo teisininko paslaugomis. Kolegija nurodė ir tai, kad PVM sąskaitose faktūrose, išrašytose už suteiktas teises paslaugas, nenurodyta konkreti suteikta paslauga, ir nusprendė, jog nėra galimybės įvertinti atlygtinųjų paslaugų dydžio pagrįstumo. Kadangi advokatas teikė pirmosios instancijos teismui procesinius dokumentus trečiojo asmens vardu, atstovavo jam teismo posėdžiuose, byloje nebuvo keliama sudėtingų teisės taikymo klausimų, nereikėjo specialių žinių jai išspręsti, tai kolegija, įvertinusi Rekomendacijose nustatytus kriterijus, nusprendė nekeisti pirmosios instancijos teismo sprendimo dalies, kuria trečiojo asmens naudai priteistina bylinėjimosi išlaidų atlyginimo suma sumažinta iki 1850,03 Eur.

27. Kolegija nurodė, kad trečiasis asmuo draudikas apeliacinės instancijos teisme patyrė 2205,23 Eur užatstovavimą notarės interesams (trečiojo asmens ir atsakovės notarės apeliacinis skundas ir atsiliepimas į ieškovo bei atsakovės UAB „Kredito garantas“ apeliacinius skundus). Atsižvelgdama į šalių procesiniuose dokumentuose keliamus klausimus, Rekomendacijose nustatytus maksimalius dydžius, kolegija padarė išvadą, jog prašoma priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo suma per didelė, todėl kolegija ją sumažino ir iš ieškovo priteisė 400 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

28. Kasaciniu skundu trečiasis asmuo „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialas prašo:

- 28.1. panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. spalio 4 d. nutarties dalį dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir iš ieškovo trečiojo asmens naudai priteisti visų jo pirmosios instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų (iš viso 3700,06 Eur) atlyginimą arba pašalinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. spalio 4 d. nutarties 93 punkte nurodytus motyvus: „Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl atlygintinų bylinėjimosi išlaidų dydžio, atsižvelgia į tai, kad trečiasis asmuo - privati draudimo bendrovė, kurioje taip pat yra teisininkų. Trečiasis asmuo nepagrindė būtinumo jį atstovauti profesionaliam teisininkui advokatui ir nesinaudoti savo teisininko paslaugomis“;
- 28.2. pakeisti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. spalio 4 d. nutarties dalį dėl trečiojo asmens „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialo patirtų apeliacinės instancijos teisme bylinėjimosi išlaidų atlyginimo ir šio trečiojo asmens naudai priteisti iš ieškovo jo apeliacinės instancijos teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą (2205,23 Eur);
- 28.3. priteisti iš ieškovo visų kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

29. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

- 29.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 320 straipsnio 1, 2 dalis, 279 straipsnio 1 dalį, taip pat 17 straipsnyje nustatytą dispozityvumo principą. Atsakovė notarė ir jos draudikas bendrai teiktame apeliaciniame skunde kėlė iš esmės tik klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proporcijų nustatymo, t. y. jog pirmosios instancijos teismo atliktas vykdomojo įrašo pakeitimas yra išvestinis veiksmas, nevertintinas kaip savarankiškas reikalavimas, galintis nulemti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proporcijas. Apeliaciniu skundu buvo įrodinėjama, jog pirmosios instancijos teismas nepagrįstai 50 procentų mažino notarės ir jos draudiko patirtas bylinėjimosi išlaidas. Nė vienas byloje dalyvaujantis asmuo neskundė teismo sprendimo 114 punkto išvados, todėl ji įsiteisėjo (CPK 279 straipsnio 1 dalyje). Dėl to apeliacinės instancijos teismas turėjo rentis pirmosios instancijos teismo išvada apie notarės ir jos draudiko patirtų bylinėjimosi išlaidų pagrįstumą ir tuo, jog jos neviršija Rekomendacijų nustatytų maksimalių galimų priteisti dydžių, bei priteisti visų šių išlaidų atlyginimą, papildomai nebertindamas ir nebevertindamas šių išlaidų dydžio pagrįstumo. Apeliacinės instancijos teismas, apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas nepranešęs notarei ir jos draudikui, apribojo šių asmenų galimybę nurodyti savo argumentus.
- 29.2. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas trečiojo asmens patirtų pirmosios instancijos teisme atstovavimo išlaidų dydį, pažymėjo, kad šis trečiasis asmuo yra privati draudimo bendrovė, turinti savų teisininkų; trečiasis asmuo nepagrindė būtinumo, kad jam atstovautų profesionalus teisininkas advokatas ir jis nesinaudotų savo teisininko paslaugomis. Tokia teismo išvada neatitinka CPK 98 straipsnio 1, 2 dalių, taip pat Rekomendacijų 2 punkto nuostatų, kurios leidžia pripažinti, jog įstatymų leidėjas aiškiai nustatė, kad teismas priteisia išlaidų už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas atlyginimą. CPK ir Rekomendacijų nuostatose neįtvirtinta pareigos byloje dalyvaujančiam asmeniui pagrįsti būtinumą, kad jam atstovautų profesionalus teisininkas advokatas ar advokato padėjėjas ir jis nesinaudotų savo teisininko paslaugomis, jeigu toks asmuo procese ketina pasinaudoti teise į tokių išlaidų atlyginimo priteisimą. Rekomendacijų sąrašas yra pateiktas nebaigtinis kriterijų sąrašas, tačiau teismų praktikoje nėra pripažinta, jog juridinio asmens galimybė bylą vesti per savo teisininką sudarytų pagrindą sumažinti advokato ar advokato padėjėjo už suteiktas teises paslaugas priteisiamo atlyginimo dydį, jeigu nepagrindžiamas tokio atstovo pasitelkimo būtinumas.
- 29.3. Apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad pirmosios instancijos teismas neteisingai paskirstė bylinėjimosi išlaidas, nes notarės atlikto vykdomojo įrašo pakeitimas yra išvestinis veiksmas, nevertintinas kaip savarankiškas reikalavimas, tačiau, iš naujo sprendamas klausimą dėl šių išlaidų atlyginimo priteisimo šių asmenų naudai, nepagrįstai nurodė, jog byloje nebuvo keliamą sudėtingų teisės klausimų. Byloje reikėjo kompleksinių ir specifinių teisinių žinių, apimančių paskolos teisių santykių, prievolių įvykdymo užtikrinimo nekilnojamojo turto įkeitimu, vykdomųjų įrašų atlikimo pagal įkeitimo sandorius bei notarų veiklos teisinį reguliavimą, o trečiojo asmens teisininkai neturėjo tokių kompleksinių specifinių žinių, todėl trečiajam asmeniui atstovavo advokatų kontoros teisininkai (advokatai). Teismas, konstatuodamas, kad trečiasis asmuo nepagrindė būtinumo, kad jam atstovautų profesionalus teisininkas advokatas, nepateikė platesnio paaiškinimo, kokia forma ir kada toks pagrindimas turėjo būti pateiktas byloje. Taigi apeliacinės instancijos teismo išvada iš esmės nepagrįstai apriboja byloje dalyvaujančių asmenų, turinčių savo teisininkus, teisę naudotis advokato teikiamomis paslaugomis.
- 29.4. Apeliacinės instancijos teismas nurodė negalintis pagal trečiojo asmens pateiktas PVM sąskaitas faktūras įvertinti atlygintinių paslaugų dydžio pagrįstumo. Viena vertus, apeliacinės instancijos teismas apskritai neturėjo teisės iš naujo spręsti dėl notarės ir jos draudiko patirtų pirmosios instancijos teisme bylinėjimosi išlaidų dydžio pagrįstumo. Kita vertus, draudikas pirmosios instancijos teisme byloje buvo pateikęs keturis prašymus dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo iš ieškovo, paskutiniame (2021 m. lapkričio 15 d. prašyme) pateikė galutinę patirtų bylinėjimosi išlaidų sumą, kartu PVM sąskaitas faktūras ir jų apmokėjimą patvirtinančius dokumentus. Pirmosios instancijos teismas nebuvo įpareigojęs trečiojo asmens detalizuoti užmokesčio apskaičiavimo pažymos, tokio prašymo nereikšė ir ieškovas. Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad notarei ir draudikui atstovavusios advokatės atliktų veiksmų ir apmokėtų paslaugų dydžiai neviršija rekomenduojamų priteisti dydžių ir yra pagrįsti. Taigi apeliacinės instancijos teismas turėjo pakankamai duomenų analogiškai išvadai padaryti.
- 29.5. Tuo atveju, jeigu kasacinis teismas sutiktų su padarytomis apeliacinės instancijos teismo išvadomis, trečiasis asmuo prašo pašalinti iš skundžiamos nutarties 93 punkto šiuos teismo motyvus: „Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl atlygintinų bylinėjimosi išlaidų dydžio, atsižvelgia į tai, kad trečiasis asmuo - privati draudimo bendrovė, kurioje taip pat yra teisininkų. Trečiasis asmuo nepagrindė būtinumo jį atstovauti profesionaliam teisininkui advokatui ir nesinaudoti savo teisininko paslaugomis.“ Teismo nutartis, nepašalinus minėtų motyvų, gali turėti neigiamos įtakos ne tik kitose civilinėse bylose, kuriose draudikas dalyvauja kaip trečiasis asmuo, apdraudęs notaro profesinę civilinę atsakomybę privalomuoju profesinės civilinės atsakomybės draudimu, bet ir bylose, kuriose draudikas dalyvauja kaip kitų draudimo produktų pardavėjas ir naudojami kitų profesionalių išorės teisininkų paslaugomis.
- 29.6. Apeliacinės instancijos teismas, nenustatęs, kad trečiojo asmens bendrai patirtos bylinėjimosi išlaidos viršytų bendrą Rekomendacijose už nurodytus veiksmus priteistinių maksimalių atlyginimo dydžių sumą, nenurodęs konkrečių ir pagrįstų motyvų, kodėl patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas turėtų būti sumažinamas, neturėjo teisės sumažinti iki 400 Eur draudiko naudai priteistiną atlyginimą.

30. Ieškovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo trečiojo asmens kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

- 30.1. Nagrinėjami atveju bendru notarės ir jos draudiko apeliaciniu skundu buvo ginčijamas pirmosios instancijos teismo sprendimu atliktas bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas. Ieškovas, teikdamas atsiliepimą į bylos šalių apeliacinius skundus, teikė argumentus dėl skundo nepagrįstumo ir prašė šią teismo sprendimo dalį palikti nepakeistą (atlyginant 50 proc. notarės ir jos draudiko patirtų bylinėjimosi išlaidų). Atitinkamai ir apeliacinės instancijos teismas vertino ir tikrino, ar pirmosios instancijos teismo sprendime nurodyti argumentai dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo yra teisiskai ir faktiškai pagrįsti. Todėl nesutiktina, kad buvo peržengtos apeliacinio skundo ribos.
- 30.2. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad notarės ir jos draudiko atstovės pateiktose PVM sąskaitose faktūrose, išrašytose už suteiktas teisinės paslaugas, nenurodyta konkreti draudikui suteikta paslauga. Dėl to teismas negalėjo įvertinti atlygintinių paslaugų dydžio pagrįstumo, todėl jį sumažino. Pažymėta, kad tik kasaciniame skunde trečiasis asmuo detalizuoja šias paslaugas, ir tai pateikia klaidingą detalizaciją, pvz., 2021 m. gegužės 4 d. prašymą atstovė teikė ir pasirašė tik notarės vardu. Be to, draudikas nenurodo ir aplinkybės, jog tiek jam, tiek ir atsakovei notarei atstovavo tas pats advokatas, jis ir buvo įtrauktas į bylą atsakovės iniciatyva, jis atstovavo abiem asmenims, nes jų gynybinės pozicijos sutapo.
- 30.3. Apeliacinės instancijos teismas teisėtai sumažino draudiko prašomų priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo apeliacinės instancijos teisme sumą iki 400 Eur, nes skundas buvo pateiktas bendrai nuo notarės ir draudiko, taip pat atsizvelgta į skundu keliamų klausimų turinį (ginčytas tik bylinėjimosi išlaidų paskirstymas). Nusprendus priteisti visų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, būtų nepagrįstai pažeisti ieškovo teisėti interesai, tai neatitiktų kasacinio teismo praktikos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-172-313/2022).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl draudiko išlaidų advokato pagalbai apmokėti dydžio nustatymo kriterijų

31. Pagal CPK 93 straipsnio 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsizvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas (CPK 93 straipsnio 4 dalis).
32. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kiekvienas asmuo įstatymų nustatyta tvarka turi teisę pasirinkti advokatą, kuris patartų jam atstovauti ar gintų jo interesus. CPK 98 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas; dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu; šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos. Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsizvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio (CPK 98 straipsnio 2 dalis). Šio straipsnio nuostatos taikomos priteisiant išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo pagalbą pirmosios, apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme (CPK 98 straipsnio 3 dalis).
33. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 2 punkte reglamentuojama, kad teismas, nustatydamas priteistino užmokesčio už teikiamas teisinės paslaugas dydį, atsizvelgia į šiuos kriterijus: bylos sudėtingumą; teisių paslaugų kompleksiskumą, specialių žinių reikalingumą; ankstesnį (pakartotinį) dalyvavimą toje byloje; būtinybę išvykti į kitą vietovę, negu registruota advokato darbo vieta; ginčo sumos dydį; teisių paslaugų teikimo pastovumą ir pobūdį; sprendžiamų teisių klausimų naujumą; šalių elgesį proceso metu; advokato darbo laiko sąnaudas; kitas svarbias aplinkybes.
34. Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad, sprendžiant dėl išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti atlyginimo priteisimo šaliai, turi būti atsizvelgiama tiek į bendrąsias bylinėjimosi išlaidų nustatymo taisykles, tiek ir į konkrečios jų rūšies – išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai atlyginti – dydžio nustatymo kriterijus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-172-313/2022 48 punktą).
35. Išlaidos, susijusios su bylos nagrinėjimu, gali būti pripažintos teismo išlaidomis, jeigu jos yra *realios, būtinios ir pagrįstos*. Išlaidos suprantamos kaip išleistos lėšos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2008 ir kt.). Bylinėjimosi išlaidų *realumas* reiškia, kad yra tikrai patirti nuostoliai bylinėjimosi išlaidų forma. Realumo kriterijus yra taikomas teismų praktikoje (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 28 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2008; 2016 m. vasario 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-35-248/2016 28 punktą; 2017 m. sausio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-7-687/2017 10 punktą; ir kt.). Sprendžiant dėl išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti realumo turi būti aišku, kada šalis, prašanti priteisti atstovavimo išlaidų atlyginimą, atsiskaitė su advokatu ar advokatų kontora (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-189-969/2017 26 punktą).
36. Dėl išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti *būtinumo* Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pasisakęs bylose dėl atstovavimo išlaidų atlyginimo priteisimo viešojo administravimo subjekto naudai, taip pat bylose dėl atstovavimo išlaidų antstolio naudai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad sprendamas atstovavimo išlaidų atlyginimo priteisimo viešojo administravimo subjekto naudai klausimą teismas turi kompleksiskai įvertinti, ar, atsizvelgiant į atitinkamo viešojo administravimo subjekto vidinius administravimo pajėgumus ir bylos pobūdį, buvo būtina pasitelkti advokatą. Nustatant bylos pobūdį, turi būti atsizvelgiama, be kita ko, į byloje keliamo teisinio klausimo naujumą, į bylos apimtį ir sudėtingumą, į tai, ar bylos baigtis gali turėti platesnį poveikį ne tik byloje susiklosčiusiems, bet ir susijusiems teisiniams santykiams, taip pat ir viešajam interesui bei kt. Nė vienas iš šių kriterijų neturi lemiamos reikšmės sprendžiant atstovavimo išlaidų viešojo administravimo subjektui atlyginimo priteisimo klausimą, teismas turi įvertinti šių kriterijų visumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016, 45 punktą).
37. Kasacinis teismas, sprenddamas dėl antstolio, kaip teisininko, be to, galinčio būti atstovaujamo antstolio padėjėjo, taip pat turinčio aukštąjį universitetinį išsilavinimą, išlaidų, kurių šis patyrė kreipdamasis į advokatą, būtinumo, nurodė, kad antstolio, kaip teisininko profesionalo,

statusas savaime negali būti laikomas ribojančiu jo teisę naudotis advokato ar advokato padėjėjo pagalba bylose dėl antstolių vykdomų funkcijų. Tai reiškia, kad tokiose bylose antstolio patirtos išlaidos advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti savaime nelaikytinos nebūtinomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017, 24 punktas). Toks antstolio, kaip profesionalaus teisininko, statusas vertintinas atsižvelgiant ir į Rekomendacijose nurodytus kriterijus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 9 d. papildoma nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-62-313/2020).

38. Dėl patirtų išlaidų atitikties *pagrįstumo* kriterijui kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad ne visos faktiškai šalių sumokėtos sumos advokato pagalbai teismo gali būti pripažįstamos pagrįstomis, nes teismas neturi toleruoti pernelyg didelio ir nepagrįsto šalies išlaidavimo. Jeigu realiai išmokėtos sumos neatitinka pagrįstumo kriterijaus, tai teismas nustato jų pagrįstą dydį, o dėl kitos dalies išlaidų atlyginimo nepriteisia. Taigi kaip išlaidavimo nuostoliai jie liktų neatlyginti juos padariusiai šaliai. Išvadą dėl advokato pagalbai apmokėti išleistos išlaidų dalies pagrįstumo teismas turi motyvuoti (CPK 291 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 270 straipsnio 4 dalies 4 punktas ir kt.). Spręsdamas dėl jų dydžio teismas turi vadovautis CPK 98 straipsnio 2 dalimi ir atsižvelgti į: 1) teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) nurodytus maksimalius dydžius bei šiame teisės akte nurodytus kriterijus; 2) bylos sudėtingumą; 3) advokato darbo ir laiko sąnaudas (žr. minėtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-443-969/2017 24 punktą, kt.).
39. Kasacinį skundą pateikęs trečiasis asmuo „Ergo Insurance SE“ nesutinka su apeliacinės instancijos teismo argumentu, kuriuo, jo nuomone, nustatyta pareiga privačiam juridiniam asmeniui, turinčiam savo teisininkų, pagrįsti būtinumą būti atstovaujamam profesionalaus teisininko advokato. Trečiasis asmuo teigia, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė CPK 98 straipsnio, Rekomendacijų 2 punkto nuostatas, nes, sumažindamas trečiajam asmeniui priteistiną atlyginti atstovavimo išlaidų dydį, iš esmės nepagrįstai apribojo draudimo bendrovės, turinčios savų teisininkų, teisę naudotis advokato teikiamomis paslaugomis ir gauti dėl tokių paslaugų patirtų išlaidų atlyginimą, nors ši aplinkybė nėra pagrindas mažinti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
40. Nutarties 34–38 punktuose aptarta teismų praktika pagrindžia, kad teismas, priteisdamas išlaidų advokato pagalbai apmokėti atlyginimą, atsižvelgia tiek į bendrąsias bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisykles, be kita ko, taiko tokių išlaidų būtinumo kriterijų, tiek ir į konkrečios jų rūšies – išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai atlyginti – dydžio nustatymo kriterijus.
41. Draudimo bendrovė, kaip ir bet kuris kitas juridinis asmuo, atsižvelgdamas į savo vykdomą veiklą ir jos specifiką, turi savo bendrovės valdymo ir darbo organizavimo struktūrą, darbuotojų pareigybes, reikiamą tokią veiklą atlikti darbuotojų skaičių. Draudimo bendrovė gali turėti teisinį išsilavinimą turinčių darbuotojų, kurie teisme atstovauja pagal pavedimą juridiniam asmeniui (CPK 56 straipsnio 2 dalies 2 punktas), taip pat atlieka kitus bendrovės vidinius poreikius atitinkančius darbus. Tačiau draudimo įmonė (jos pačios teisininkai) gali neturėti tokių kompleksinių ar specifinių žinių, reikalingų teisme draudimo bendrovei kaip notarų profesinės civilinės atsakomybės draudikei atstovauti, arba dėl darbo organizavimo bendrovėje situacijos gali neturėti pakankamai darbuotojų, kurie atstovautų jai teisme, todėl juridiniam asmeniui teisme gali atstovauti ir advokatas ar jo padėjėjas (CPK 56 straipsnio 2 dalies 1 punktas). Taigi vien tai, kad juridinis asmuo turi teisinį išsilavinimą turinčių asmenų ar net visą jų skyrį, savaime nelenia jam pareigos įgyvendinant procesines teises naudotis tik šiais vidiniais profesiniais pajėgumais. Pati bendrovė sprendžia, kaip jai organizuoti savo darbą, kokių atstovus teisme pasirinkti. Dėl to tokiose bylose draudimo įmonės patirtos išlaidos advokato pagalbai apmokėti savaime nelaikytinos nebūtinomis, atitinkamai jai nekyla pareiga teisme įrodinėti tokių patirtų išlaidų būtinumą.
42. Nors apeliacinės instancijos teismas procesinio sprendimo motyvuose nepagrįstai nurodė, kad atsižvelgia į tai, jog draudikas, turėdamas savo teisininkų, nepagrindė būtinybės naudotis advokato paslaugomis, tačiau nagrinėjamu atveju trečiajam asmeniui priteistiną bylinėjimosi išlaidų dydį nulėmė ne šis teismo nurodytas kriterijus. Pirmosios instancijos teismo priteistas bylinėjimosi išlaidų atlyginimo dydis apeliacinės instancijos teismo buvo įvertintas ir nustatytas taikant kitus kriterijus. Nustatydamas trečiojo asmens patirtų pirmosios instancijos teisme išlaidų dydį, apeliacinės instancijos teismas vadovavosi CPK 98 straipsnio 2 dalimi ir Rekomendacijų dėl užmokesčio dydžiu nuostatomis ir prašomą priteisti išlaidų advokato pagalbai atlyginimą sumažino, atsižvelgdamas į tai, kad tas pats advokatas atstovavo tiek notarei, tiek ir trečiajam asmeniui, pirmosios instancijos teisme teikė jo vardu procesinius dokumentus, atstovavo jam teismo posėdžiuose, PVM sąskaitose faktūrose, išrašytose už suteiktas teises paslaugas, nenurodyta konkrečiai suteikta paslauga, kuri leistų teismui įvertinti paslaugų dydžio pagrįstumą, taip pat į tai, kad byloje nebuvo keliami sudėtingų teisės taikymo klausimų, nereikėjo specialių žinių bylai spręsti. Kasacinio teismo teisėjų kolegijos vertinimu, apeliacinės instancijos teismo nurodyta atlyginti bylinėjimosi išlaidų suma nustatyta tinkamai taikant teisės normose ir teismų praktikoje nurodytus kriterijus, kaip pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. birželio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-172-313/2022 52 punkte.
43. Teisėjų kolegija, apibendrindama tai, kas nurodyta, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas iš esmės tinkamai taikė proceso teisės normas ir turėjo teisinį bei faktinį pagrindą spręsti dėl trečiojo asmens naudai priteistiną bylinėjimosi išlaidų atlyginimo sumažinimo. Dėl to kasacinio skundo argumentai dėl bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, atlyginimo priteisimo nesudaro pagrindo pakeisti apeliacinės instancijos teismo sprendimo. Tačiau kadangi apeliacinės instancijos teismo nurodytas argumentas dėl draudimo bendrovės galimybės naudotis advokato paslaugomis nebuvo aktualus sprendžiant bylinėjimosi išlaidų atlyginimo sumažinimo klausimą, šių išlaidų atlyginimas sumažintas remiantis kitais kriterijais, tai jis vertintinas kaip perteklinis ir pašalintinas iš apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvuojamosios dalies pakartotinai akcentuojant, kad vien tai, jog privatus juridinis asmuo tarp darbuotojų turi teisinį išsilavinimą turinčių asmenų ar net teisininkų struktūrinį padalinį, savaime nelenia jam pareigos įgyvendinant procesines teises naudotis tik šiais vidiniais profesiniais pajėgumais ir atitinkamai nepanaikina galimybės sudaryti išorines teisinių paslaugų teikimo sutartis.
44. Dėl kitų kasacinio skundo argumentų teisėjų kolegija nepasisako, nes nėra suformuluota CPK 346 straipsnio 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

45. Kadangi trečiojo asmens kasacinis skundas iš esmės atmetamas (tenkintas tik alternatyvus reikalavimas pašalinti argumentą iš apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo, tačiau procesinis rezultatas byloje lieka nepakeistas), tai šio asmens kasaciniame teisme patirtos išlaidos neatlygintinos.
46. Ieškovas nepateikė įrodymų, pagrindžiančių jo kasaciniame teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas, todėl šių atlyginimas nesprenžiamas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. spalio 4 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Alė Bukavinienė

Artūras Driukas

Virgilijus Grabinskas